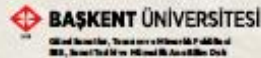

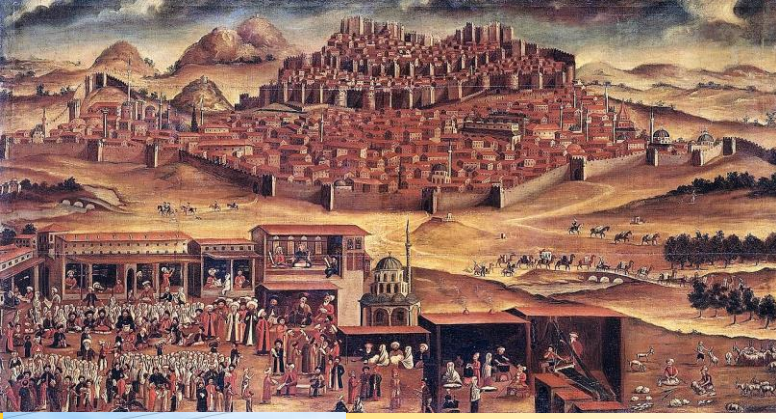

Antik Çağlardan Günümüze Anadolu'da Tarım Sempozyumu

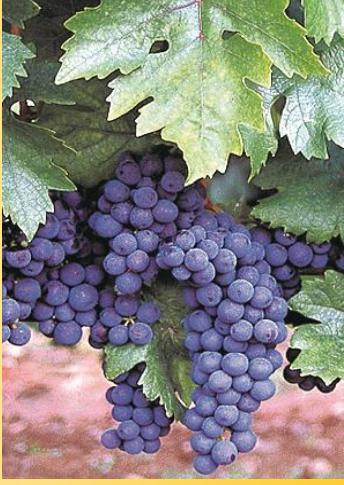
Agriculture in Anatolia from Antiquity to the Present Symposium

13-15 Mayıs • May 2024, Ankara

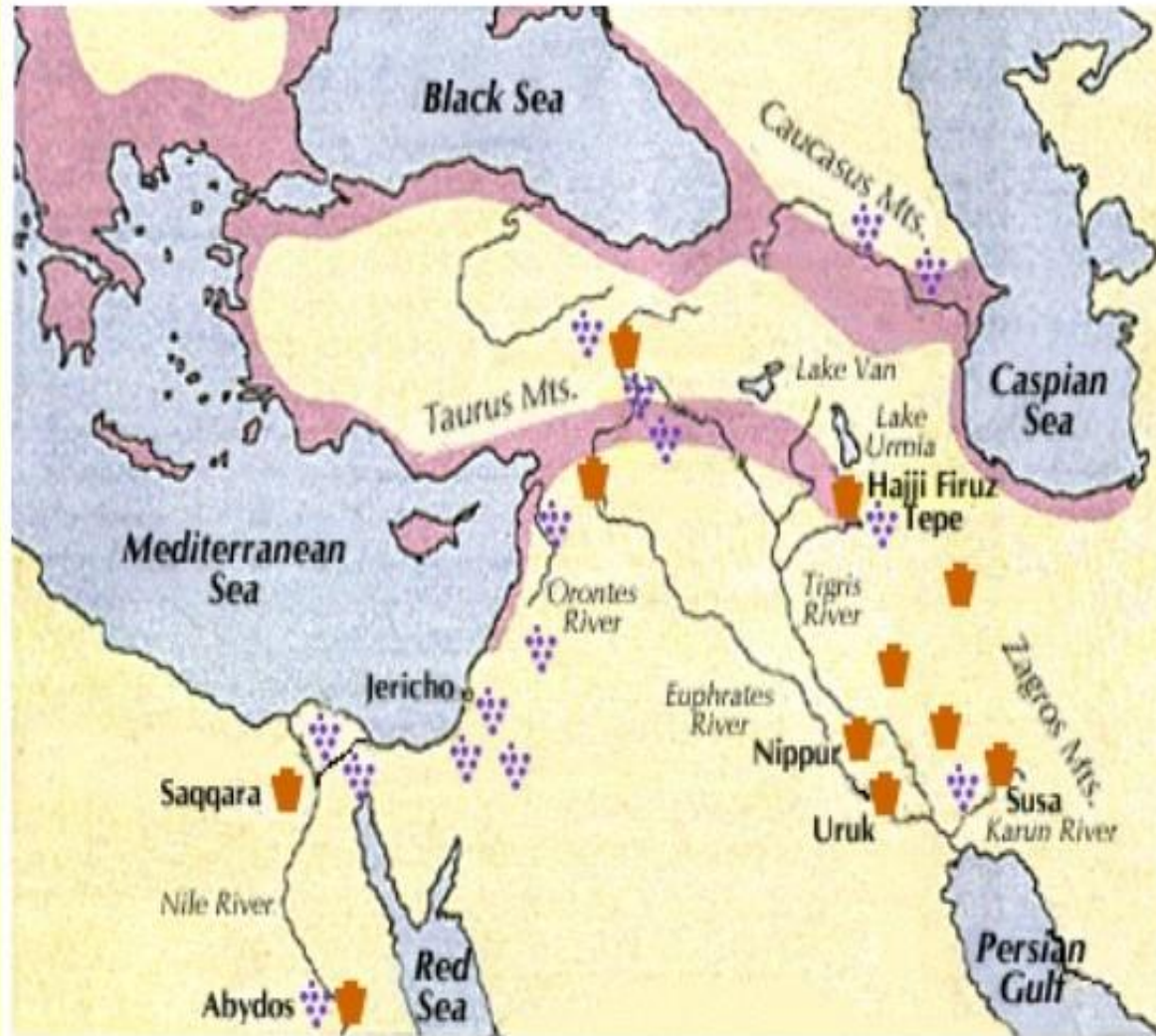
DÜNDEN BUGÜNE ANKARA BAĞCILIĞI VE BAĞ EVİ KÜLTÜRÜ

Prof.Dr. Hasan ÇELİK
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü
Bağ Yetiştirme ve Islahı Bilim Dalı
Emekli Öğretim Üyesi

History of Vitiviniculture

- Earliest evidence of grape wine found at Hajji Firuz Tepe where is now Iran, dates back to 7.500 years.
- Eastern Türkiye, Georgia, Azerbaijan, Armenia, and Northern Iran is known as the birthplace of *Vitis vinifera* L. called as European vine.

Chronology of Anatolian Civilizations Parallel to Vitiviniculture

- 3000-2000 BC Hattians
- 1900-1200 BC Hittite Kingdom (*Hattuša near Çorum, “Ing. Hattis”*)
- 1250-750 BC Phrygian Period (*Gordion near Ankara*)
- 690-540 BC Lydian Period (*Sardias near Manisa*)
- 547-330 BC Persian Period (*Kanesh near Kayseri*)
- 323-30 BC Hellenistic Period
- 30 BC-395 AC Roman Empire
- 395-1453 AC Byzantine Period
- 1071-1299 AC Seldjukian Period (*Turkish Rule*)
- 1299-1923 AC Ottoman Empire (” ”)
- 1923 AC - Turkish Republic (” ”)

Distribution of Vine & Wine Culture from Its Origin

- **5500 BC** Domestication of *Vitis vinifera* L. in Transcaucasia and Eastern Anatolia
- **3000 BC** Mesopotamia, Palestine, Egypt (*End of Prehistory*)
- **2000 BC** Crete (*Minos*), Far East (*China*)
- **500 BC** South of France
- **100 BC** Germany
- **1525 AC** Mexico
- **1550 AC** Peru, Chile, Argentina
- **1616 AC** South Africa (*Cape*)
- **1788 AC** Australia (*Sydney*)
- **1875 AC** U.S.A. (*California*)

ANKARA'NIN ADI NEREDEN GELİYOR ?

- Frigler, Galatlar ve Romalılar **Ankara** yı; Klasik Yunanca'da *gemi çapası* anlamına gelen **Ankürü** ya da **Ankyra "Ancyra"** olarak adlandırmışlardır.
- Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinden sonra kentin ismi **Ankara** ve **Engürü** olarak değişmiş, Batı dillerine de **Angora** olarak girmiştir.
- **Sultan II. Beyazıt** döneminden (1481~1512) itibaren kentin resmi adı **Ankara** olmasına rağmen, halk **Engürü**, batılılar ise **Angora** adını kullanmayı sürdürmüşlerdir.
- **1648** de Ankara'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, ünlü **Seyahatname**'sinde şehrin adını **Unguriye** olarak yazmış ve "**Mamur yer olup, üzümü çok olduğundan adına Engürü demişler**" diye söz etmiştir (Farsça'da **Engü, Engür, Üngür** üzüm demektir.).
- **Cumhuriyet**'in ilânından (**29 Ekim 1923**) kısa süre önce **13 Ekim 1923**'de **Başkent** ilân edilen **Ankara**'nın adı, **Cumhuriyet**'le birlikte evrenselleşmiştir.

ANKARA BAĞ-ŞARAP KÜLTÜRÜ'NÜN TARİHÇESİ

(İLK VE ORTA ÇAĞ)

- Tarihi boyunca **bağcılığa** ve **şarapçılığa** büyük önem verilen **Ankara**'da, bu kültürün tarihçesi **İ.Ö.10.yy'a** uzanır.
- **Friglerin Polatlı** yakınlarındaki başkenti **Gordion** kentinde yapılan kazılarda, o döneme ait pişmiş topraktan yapılmış ördek şekilli şarap kapları **İ.Ö. 8.yy'a**, hayvan şekilli şarap kapları **(Rhyton)** ise **İ.Ö. 7.yy'a** aittir.
- **Ankara**'nın özellikle şarapçılığa yönelik bağcılık kültürü; **Hitit, Frig, Lidya, Pers, Hellenistik, Galat (Başkenti Ankara), Roma ve Bizans** dönemlerini içine alan, **yaklaşık 3000 yıl boyunca** sürekli gelişerek devam etmiştir.

Ankara ve Çevresinde Bulunan Hitit ve Frig Dönemlerine ait Şarap Kapları

ANKARA BAĞ-ŞARAP KÜLTÜRÜ'NÜN TARİHÇESİ (CUMHURİYET DÖNEMİ)

- Cumhuriyet'ten önceki "**Birinci Meclis**" döneminde, Hükümet'in karşı tutumuna rağmen, "**Men-i Müskirat Kanunu**" ile **1920** yılında alkollü içki kullanımı yasaklandı. Yasak **1924** yılında kaldırıldı.
- Cumhuriyet döneminde (**1926**) "Tütün ve Tütün Mamulleri ile Alkollü İçkiler", **İnhisar (Tekel)** altına alındı.
- **1942** yılında **şarap tekeli** kaldırıldı. Bu tarihten sonra hem devlet hem de özel sektör şarap üretmeye devam etti.
- **2003** yılında ise **Alkollü İçkiler Sanayii ve Ticareti A.Ş.**'ye dönüştürülen devlete ait alkollü içki üretim ve dağıtım kurumu **TEKEL**, yok pahasına (**292 milyon \$**) özel sektöre satıldı.

DÜNDEN BUGÜNE ANKARA BAĞCILIĞI

ANKARA'NIN İKLİMİ VE ARAZİ YAPISI

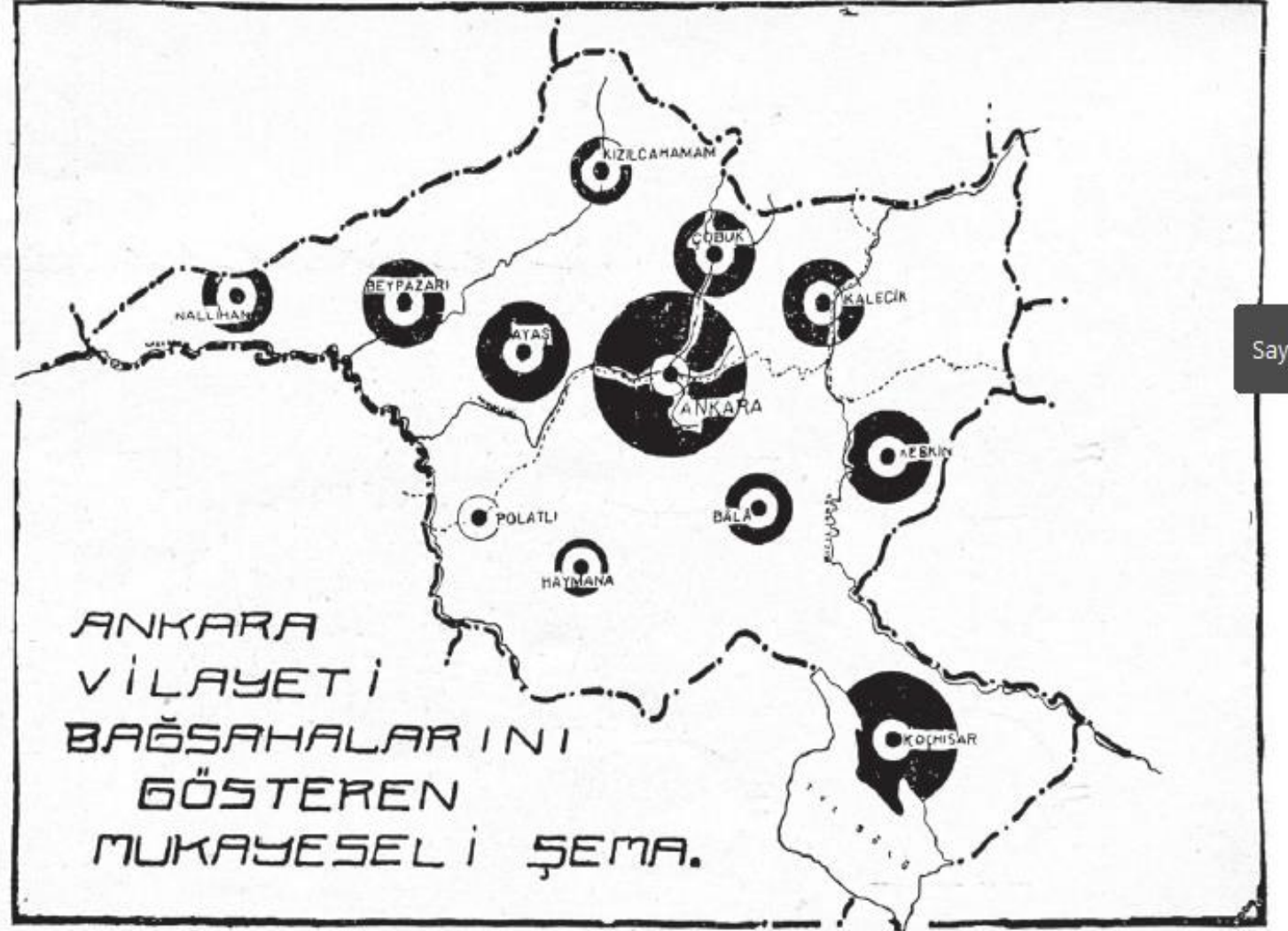
- 1927-2022 yılları arasında ölçülen değerlerin ortalaması olarak; İl ölçeğinde ortalama sıcaklık **12 °C**, yıllık ortalama yağış miktarı **391,1 mm**'dir. En yüksek sıcaklık değeri **41 °C**, en düşük sıcaklık ise **-24,9 °C**'dir. Donlu gün sayısı **60-117**, karlı günler sayısı ise **30,5**'tur. En yüksek kar kalınlığı **33 cm** olarak ölçülmüştür. Kuvvetli rüzgârların görüldüğü dönem **mart ve nisan** aylarıdır. Ankara'da tespit edilen en yüksek rüzgâr hızı **34 m/sn (122 km/saat)**'dir.
- Ortalama yüksekliği deniz seviyesine göre **900-1000** metredir. Ovaları azdır, platoları ve dağları yüzölçümünün **% 80'ini** teşkil eder. Ovaları ise yüzölçümünün **% 15'ine** yakındır.
- Dağları çok yüksek olmayıp, en yüksek dağı **2077 metre ile Işık Dağı (Yıldırım Dağı)**'dir. Kuzey kısmı diğer yönlerle göre daha yüksek ve dağlıktır. Bu kısmını Batı Karadeniz bölgesinden gelen Köroğlu dağları kaplar. Ankara'nın diğer dağları şunlardır: İdris Dağı (**1992 m**), Aydos Dağı (**1879 m**), Elma Dağ (**1862 m**), Dinek Dağı (**1742 m**), Hızır Dağı (**1688 m**), Mire Dağı (**1635 m**), Abdüsselam Dağı (**1610 m**), Çile Dağı (*Hüseyin Gazi*) (**1440 m**).
- İlçe merkezi olarak; en düşük rakımlı ilçesi **Nallıhan (629 m)**, en yüksek rakımlı ilçesi ise **Bala**'dır (**1313 m**).

ANKARA'NIN İKLİMİ

ANKARA	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1927 - 2022)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	0.2	1.7	5.7	11.3	16.1	20.0	23.4	23.5	18.9	13.2	7.3	2.6	12.0
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	4.2	6.5	11.5	17.4	22.4	26.7	30.3	30.5	26.1	20.0	13.1	6.6	17.9
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-3.2	-2.3	0.7	5.4	9.7	13.0	15.9	16.0	11.9	7.1	2.5	-0.7	6.3
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.6	3.7	5.0	6.4	8.2	9.8	11.0	10.5	9.1	6.6	4.6	2.5	6.7
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.28	11.17	10.72	11.07	12.28	8.83	3.53	2.75	4.02	6.88	8.10	11.69	103.3
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	40.3	35.2	39.3	41.7	50.9	36.1	14.2	12.7	17.8	27.3	31.2	44.4	391.1
Ölçüm Periyodu (1927 - 2022)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	18.4	21.3	27.8	31.6	34.4	37.0	41.0	40.4	39.1	33.3	24.7	20.4	41.0
En Düşük Sıcaklık (°C)	-24.9	-24.2	-19.2	-7.2	-1.6	3.8	4.5	5.5	-1.5	-9.8	-17.5	-24.2	-24.9
En yüksek ve en düşük sıcaklıkların gerçekleşme tarihini görmek için fare imlecini değerlerin üstüne getiriniz.													
Günlük Toplam En Yüksek Yağış Miktarı						Günlük En Hızlı Rüzgar				En Yüksek Kar			
11.06.1997 88.9 mm						27.04.1965 34.0 m/sn				31.01.1950 33 cm			

ANKARA İL MERKEZİNİN 1937 YILINA AİT BAĞ ALANI (3.438 Ha)

Site	Hectare
Villages	1077
Küçükyozgat	625
Halkavun	409
Bağlum	395
Gölbaşı	207
Zir	175
Etimesgut	165
Etlik	115
Küçükesatlar	90
Keçiören	65
Cebeci	50
Çankaya	40
Forest Farm	25

CUMHURİYET DÖNEMİNDE ANKARA BAĞCILIĞI

	<u>1939</u>	<u>2022</u>
Bağ Alanı (Ha):	20.164	4.112 → 5 kat azalma
Üretim (Ton):	22.079	29.096 → %24 artış
Verim (Kg/Ha):	1.055	7.076 → 6,7 kat artış

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDEKİ ANKARA BAĞCILIĞI İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME

Cumhuriyet'in ilk döneminde (1923-1950) Ankara ilinin bağ alanları, Merkez dışında büyük oranda korunmasına rağmen, verimin düşüklüğünden dolayı üzüm üretiminin de düşük olduğu görülmektedir.

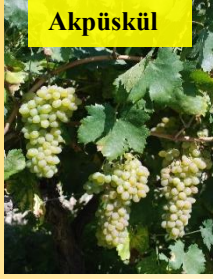
Bunun nedenleri şöyle özetlenebilir;

1. Kırsaldan **Başkent**'e yönelen yoğun göç nedeniyle, bir yandan geride kalan bağların bakımsız kalması, diğer yandan göçenlerin yarattığı yerleşim baskısı sonucu, **kenti kuşatan bakımlı ve verimli bağların yok edilmesi**,
2. **1930**'ların sonuna doğru Merkezdeki bağlardan başlayarak yerli bağlar üzerinde baskısını hissettiren ve 20 yıl içinde ilin tüm bağlarını etkisi altına alan **filoksera böceğinin tahribatı**,
3. En şiddetlisi **1928** yılında yaşanan ve etkileri sonraki yıllarda da hissedilen büyük kuraklık ve aynı şiddette olmasa da Ankara'nın zaten yıllardır bakımsız kalmış kıraç bağlarını iyice zayıf düşüren **1935, 1942, 1945** yıllarındaki kuraklıklar,
4. 40 yıldan uzun süren yıkıcı savaşlar sırasında genç erkek nüfusunu büyük oranda kaybetmiş, toprağını ekecek, bağına bahçesine bakacak gücü kalmamış bir ulusun, **Mustafa Kemal Atatürk** ve yol arkadaşlarının her türlü zorluğa direnerek kurdukları yeni **Türkiye Cumhuriyeti**'nin henüz ilk yıllarında ortaya çıkan ve tüm dünyayı derinden etkileyen **1929** ekonomik krizinin ve **II.Dünya Savaşı**'nın etkisiyle Toprak ve Tarım Reformu' **nun** gerçekleştirilememesi.

ANKARA'NIN BUGÜNKÜ BAĞCILIK POTANSİYELİ (2022)
(İLK 14 İLÇE DİKKATE ALINMIŞTIR)

	SOFRALIK		ŞARAPLIK		TOPLAM			
İlçeler	Alan (Da)	Üretim (Ton)	Alan (Da)	Üretim (Ton)	Alan (Da)	Pay (%)	Üretim (Ton)	Pay (%)
1. Kalecik	13.130	10.941	8.250	3.469	21.380	52,0	14.410	49,5
2. Beypazarı	5.817	7.127	-	-	5.817	14,0	7.127	24,5
3. Güdül	4.500	1.323	-	-	4.500	11,0	1.323	4,5
4. Elmadağ	1.350	1.588	200	216	1.550	3,8	1.804	6,2
5. Ş.Koçhisar	1.150	378	5	6	1.155	2,8	384	1,3
6. K.Kazan	1.100	647	-	-	1.100	2,7	647	2,2
7. Nallıhan	950	931	-	-	950	2,3	931	3,2
8. Ayaş	860	636	-	-	860	2,1	636	2,2
9. Çubuk	777	343	-	-	777	1,9	343	1,2
10. Akyurt	414	126	153	150	567	1,4	276	0,9
11. Gölbaşı	381	112	-	-	381	0,9	112	0,4
12. Evren	280	247	100	83	380	0,9	330	1,1
13. Haymana	315	96	-	-	315	0,8	96	0,3
14. Polatlı	290	87	10	5	300	0,7	92	0,3
14 İLÇE TOPLAMI	31.314	24.582	8.718	3.929	40.032	97,4	28.511	98,0
ANKARA TOPLAMI	32.398	25.171	8.718	3.929	41.116	100,0	29.101	100,0

SOFRALIK ÜZÜM ÇEŞİTLERİ (22)

Akpüskül

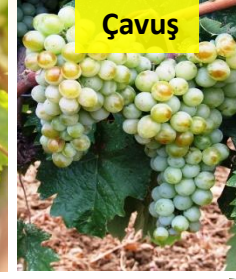
Aloğlu

Amasya

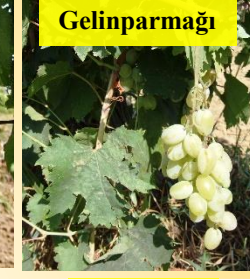
Balbalı

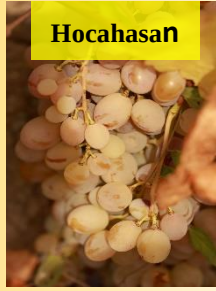
Çavuş

Erolan

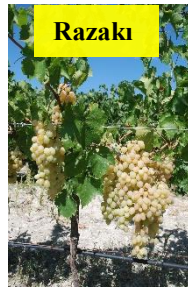
Gelinparmağı

Hocahasan

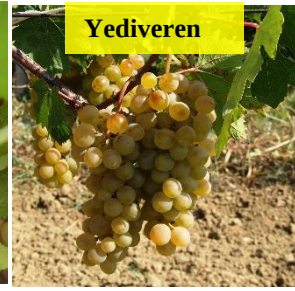
Kadınparmağı

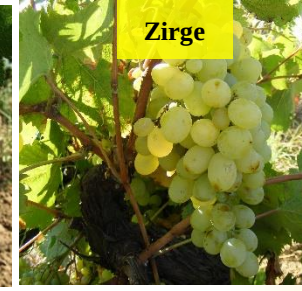
Razakı

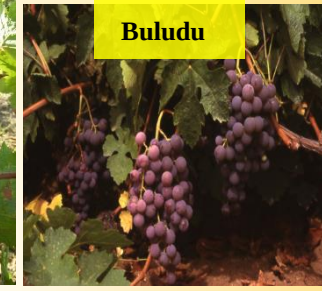
Tokat

Yediveren

Zirge

Buludu

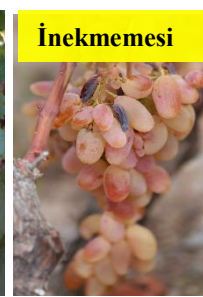
Eriküzümü

Festiken

Gölüzümü

İnekmemesi

Karagevrek

Nurinigar

Hevenk

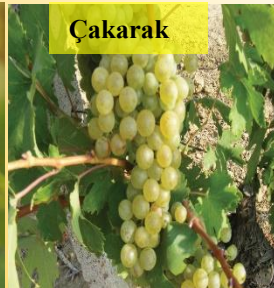

Söbekara

ŞARAPLIK & ŞIRALIK ÜZÜM ÇEŞİTLERİ (8)

Acıkara

Çakarak

Değirmenci

Hasandede

Kalecik Karası

Su Üzüümü

Sungurlu

Şıra Üzüümü

ANKARA BAĞCILIĞININ BUGÜNÜ İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME

- 2022 yılı istatistiklerine göre, Ankara ilinin toplam bağ alanı, ülkemizin toplam bağ alanının %1,1'ine, üzüm üretimi ise %0,7'sine karşılık gelmektedir. Üretim yönüyle iller arasında 17. sıradadır (TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri-2022).
- İlde eski dönemlerden günümüze ulaşan geleneksel yer bağlarının sürekli azaldığı, yeni bağ tesislerinin de oldukça sınırlı düzeylerde kaldığı, ortalama üzüm veriminin ise ülke ortalamasının hayli altında olduğu gözlenmektedir.
- Üzüm verimindeki düşüklüğün; son yıllardaki elverişsiz iklim koşullarının (ilkbahar geç donlarının ve dolu yağışlarının yol açtığı zararlar, küresel ısınmanın etkisiyle kar yağışı ve yağmurların iyice azalması sonucu yaşanan kuraklığın gelişme, verim ve ürün kalitesi üzerindeki olumsuz etkileri) yanı sıra bağlarda verimin ve ürün kalitesinin iyileştirilmesine yönelik kültürel uygulamaların (sulama, gübreleme, ilaçlama, taç yönetimi "kış ve yaz budamaları" vb.) gereği gibi yerine getirilememesinden kaynaklandığı söylenebilir.
- İlçelerin bağcılık potansiyeli ele alındığında; gerek bağ alanı gerekse üzüm üretimi açısından, açık ara ilk sırada yer alan **Kalecik**, ile ait toplam bağ alanının ve üzüm üretiminin %50'sini karşılamaktadır. Yine, ile ait sofralık üzüm üretiminin %43'ü, şaraplık üzüm üretiminin ise %88'i **Kalecik** ilçesine aittir.
- Ankara iline ait şaraplık üzüm üretiminin %80'inden fazlasını, ülkemizin gözde kırmızı şaraplık çeşidi Kalecik Karası sağlamaktadır.

1938 YILINDA ANKARA'NIN BAŞLICA ŞARAP İŞLETMELERİ

	KAPASİTE (lt)	ÜRETİM(lt)	BAĞ (Da)
Kavaklıdere	400.000	249.459	100
Orman Çiftliği	80.000	74.130	-
YZE Şaraphanesi	20.000	11.406	15
Ali Ulvi Şaraphanesi	120.000	68.661	-
Kalecik Şaraphaneleri (Sait, Halil Beşe, Namazof)	-	40.500	
	TOPLAM	444.152	

ANKARA'NIN ŞARAP ÜRETİM POTANSİYELİ (2013)

FİRMA	KAPASİTESİ (lt)	ÜRETİMİ (lt)	BAĞI (Da)
1. Kavaklıdere /Akyurt	19.500.000	12.000.000	220
2. BAK /Kalecik	2.500.000	-	600
5. Vinis /Kalecik	384.000	250.000	50
6. Şato Kalecik/Kalecik	185.000	-	200
4. Atatürk Orman Çiftliği	110.000	35.000	-
7. Kalecik Şarapları	100.000	35.000	16
3. Kalecik Şarapçılık	1.500.000	-	100
8. A.Ü. Ziraat Fakültesi	30.870	18.000	50
9. Tomurcukbağ/Kalecik	11.000	7.000	10
TOPLAM	24.320.870	12.345.000	1.246

ANKARA'NIN ŞARAP ÜRETİM POTANSİYELİ (2022)

- Ankara ilinde ticari olarak şarap üreten firma sayısı **7**'dir.
- ✓ Kavaklıdere Şarapları A.Ş. (Akyurt)
- ✓ B-Bak Gıda Tarım ve Tic. A.Ş. (Kalecik)
- ✓ Kalecik Şarap San. ve Tic. A.Ş. (Kalecik)
- ✓ Kalecik Şarapları Üretim Paz. Tic. Ltd. Şti. (Kalecik)
- ✓ Tomurcukbağ Bağcılık ve Şarapçılık Ltd. Şti. (Kalecik)
- ✓ Tafalı Gıda İçecek İnşaat Ür. İhr. İth. San. ve Tic. Ltd. Şti. (Kalecik)
- ✓ Irmalı Tarım Meyve ve Sebze Ürünleri Tur. Tic. Ltd. Şti. (Polatlı)
- Bu firmaların toplam kurulu kapasiteleri yaklaşık **14 milyon** litredir.
- Ancak bu kapasitenin en çok **%50'si** kullanılmaktadır.
- Kavaklıdere ve B-Bak Gıda, toplam kapasitenin **%85-90'ına** sahiptir.

(Kaynak: Serdar Özcan, Şarap Üreticileri Derneği)

**KALECİK BAĞCILIĞI
VE
KALECİK KARASI**

KALECİK KARASI' NIN ÖNEMLİ ÖZELLİKLERİ

Salkım Özellikleri

Şekil: Kanatlı konik

Büyüklik: Küçük-Orta

Sıklık: Sık

Tane Özellikleri

Renk: Mavi puslu siyah

Şekil: Yuvarlak

Büyüklik: Orta 2-2.5 g

Çekirdek: 1-2

Tad: Çeşide özgü tad

Kültürel Özellikleri

Olgunlaşma: Orta
mevsim / Eylül ortası

Budama: Karışık / En
fazla 6 göz

Yöre: Kalecik / ANKARA

KALECİK KARASI ŞARABI

- Menekşe yakut renkli
- Kırmızı meyve, çiçek ve baharat aromalarınca zengin
- Orta gövdeli
- Zarif ve narin yapı, yumuşak, canlı
- Kolay içimli
- Orta derecede eskitilmeye uygun

**Ankara Üniversitesi
Ziraat Fakültesi
Kalecik Bağcılık
Araştırma ve
Uygulama İstasyonu
(KALEBAĞ)**

**1999 yılında
23 klon adayının
performanslarını
belirlemek amacıyla
kurulan**

**Kalecik Karası
Klon Seleksiyon
Parseli**

SEÇİLEN ÜSTÜN NİTELİKLİ KALECİK KARASI KLONLARI

ANKARA'NIN ANILARDA KALAN BAĞ EVİ KÜLTÜRÜ

ANKARA'NIN BAĞ EVİ KÜLTÜRÜ

- Bağa göçme geleneğinin yarattığı kültür; **Ankara**'nın orta halli ve varlıklı **Türk, Ermeni ve Rum** asıllı ailelerinin yaşamlarına, özellikle *19.yy'ın son dönemi ile 20.yy'ın ilk döneminde;* *renk, heyecan, mutsuluk ve güzellik* katmıştır.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında; *"Hisarda evin, bir de bağın yoksa Ankaralı değilsin!"* sözü, zenginler arasında çok yaygındı.
- En görkemli dönemi, Ankara'ya demiryolunun ulaştığı **1892** ile **1923** yılları arasında yaşanan **Bağ Evi Kültürü**, Ermenilerin **1915**, Rumların **1923'** deki göçlerinden sonra eski tadını ve anlamını önemli ölçüde yitirmekle birlikte, **1930-1960** yılları arasında da, **Ankaralıların** çok önem verdiği bir gelenek olarak yaşatılmaya çalışılmıştır.

ANADOLU KÜLTÜRÜNDE BAĞ DENİLİNCE...

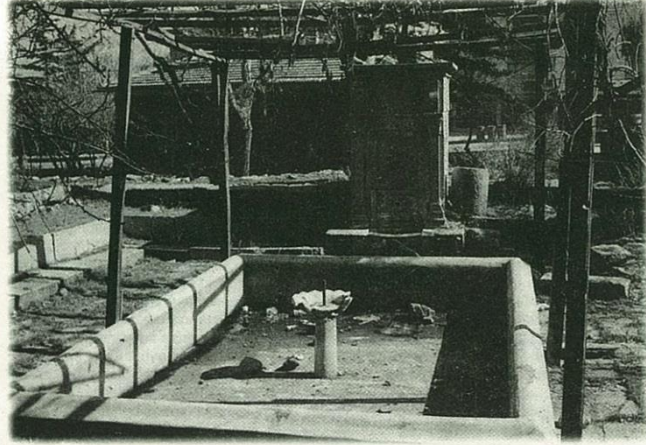
- Aslında üzüm yetiştirilen yer anlaşılır.
- Anadolu kentlerinde yaşayan ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere şehrin bunaltıcı havasından uzakta, üzümle birlikte, meyve ve sebze de yetiştirdikleri,
- Yaş ve kuru üzüm, meyve ve sebzenin yanı sıra pekmez, şarap, sirke, bulgur, tarhana, salça, erişte vb. kışlık yiyeceklerini/içeceklerini hazırladıkları,
- İçinde ailelerin gelir durumuna uygun büyüklükte ve konforda bir Bağ Evi'nin bulunduğu,
- Birkaç dönüm (1 dönüm 1000 m²) ile 30~40 dönüm büyüklüğünde "Yazlık Yaşam Alanı" dır.

BAĞ EVİ

- Bağ Evi, genellikle **iki katlı**; **alt katı taş, üst katı ahşap, tuğla veya kerpiçten** yapılan yazlık evdir.
- Bazı evlerde bir ara kat yani **Müsandere** bulunurdu.
- Evlerin alt katlarında ahır, şaraplık ve pekmezlik üzümlerin ezilerek şirasının çıkarıldığı **şirahane**, bazı evlerde ise şarap yapımında kullanılan alet, ekipman ve mahzen bulunurdu.
- Her bağın **havuzu, çeşmesi ve su kuyusu** olurdu.

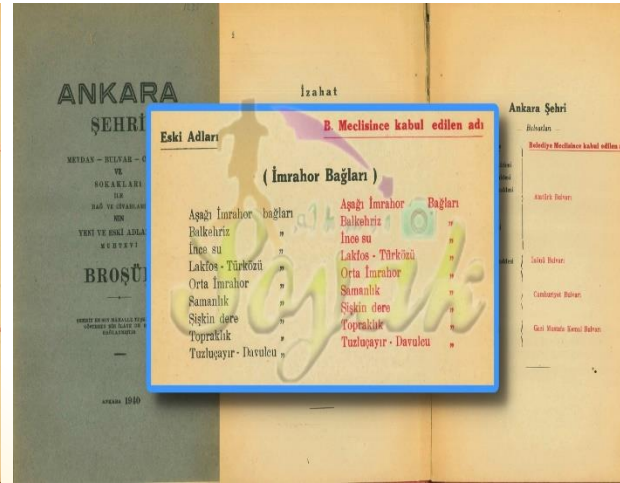
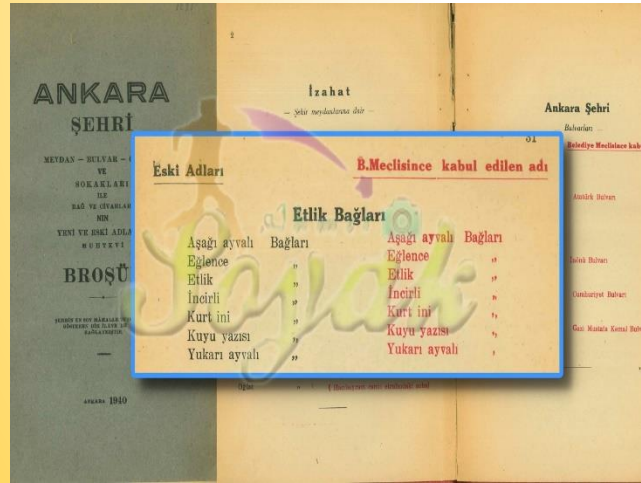
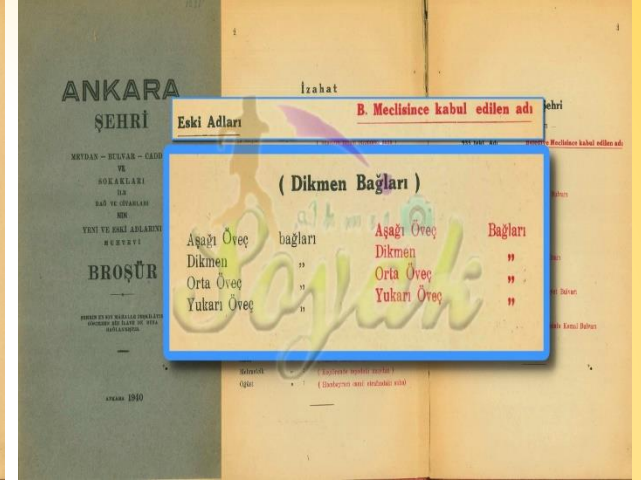
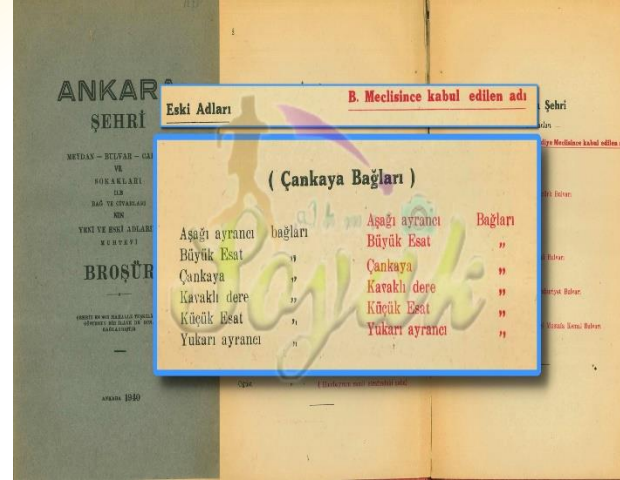
Resim 5: Erbirler'in Evi.

Resim 6: Erbirler'in Evi'nin Avlusu.

Fotoğraflar: Halil PALA

ANKARA'DA BAĞ İSİMLERİ

ANKARA ŞEHİRİ

MEYDAN-BULVAR-CADDE İLE BAĞ VE CİVARLARININ YENİ VE ESKİ ADLARINI MUHTEVİ BROŞÜR ANKARA-1940

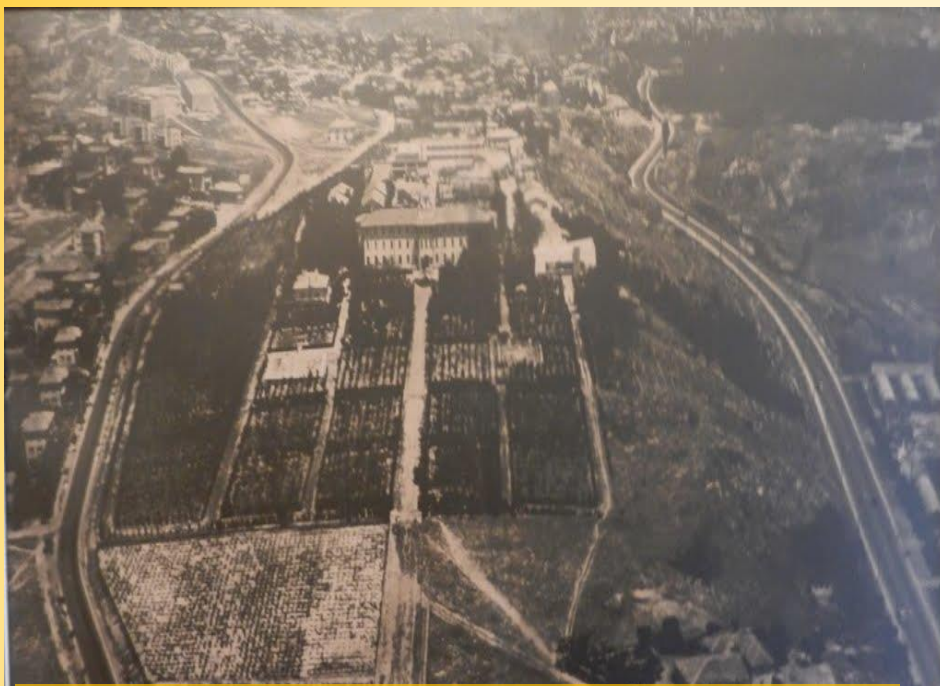
ANKARA'NIN BAĞLARI

Ankara araştırmacısı **Şeref Erdoğan**'nın ifadesi ile;

“Kuzeyden başlayarak Ankara çevresini saat yönünde dönersek, bağ isimli 32 semt saymak mümkündür”.

KUZEYİNDEKİ BAĞLAR

- Türklerin yoğun yaşadığı **Kurtini, İğdelidere, Ayvalı, Kuzuyazısı** bağları,
- Tiftik ve Sof *"Ankara 'Angora' Keçisinin tiftiğinden yapılan ipek gibi yumuşak ve çok kaliteli kumaş"* ticareti yapan zengin Ermeni tüccarların yaşadığı **Etlik** (*Aşağı ve Yukarı Eğlence*), **Deliktaş, Danişment** bağları,
- Keçiören ve İncirli'de **Keçiören, Kuşcağız, Kızlar Pınarı, Cevizli kuyu, Çoraklık, Aktepe, Kayalı, Hacı Kadın, Kalaba** (*Kalabağ*) ve **Küçük Çizgi** bağları,
- Çubuk Çayı vadisinde **Mecidiye ve Solfasol** (*Sonfasıl, Zül-Fadl*) bağları.

Eski Ankara Ziraat Mektebi-1910'lar-Ahmet Soyak Albümü

Sarı Kışla, Wank Manastırı, arkada Etlik Bağları-1910

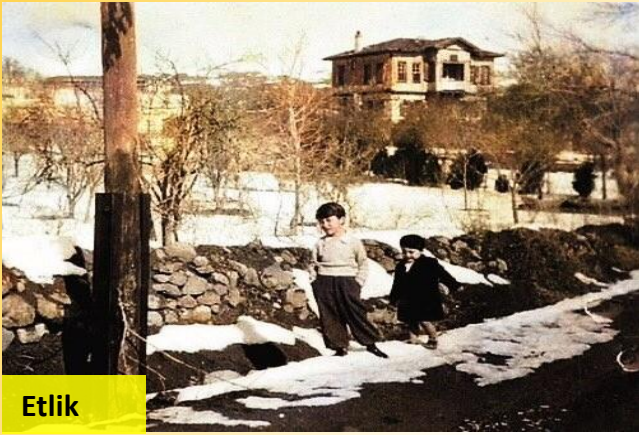
armenian on web

Etlik Bağları-1930

Etlik'te Bıyıklıoğlu İbrahim Umut Bağ Evi-1970

Etlik

Etlik-1940

Etlik

Etlik

Etlik-Atatürk'ün Bağ Evi

Türkiye İş Bankası Bağ Evi-Etlik Veteriner Sok. No:13

Keçiören-Cevdet Çakıroğlu

Keçiören General Tevfik Sağlam Cad. Bağ Evi

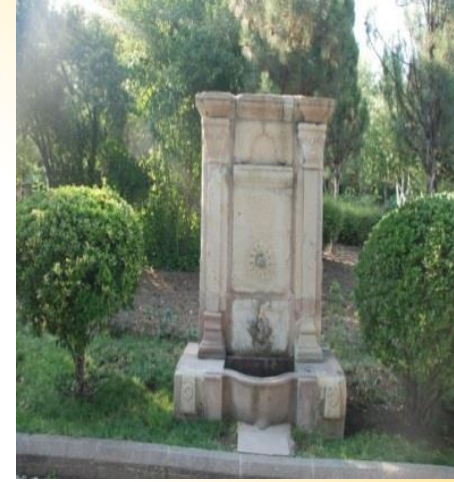
Keçiören-Mustafa Aygün Bağ Evi

VEKAM

(Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi)

- **Ankara Bağ Evi Kùltürü**'nün, eski dokusuyla günümüze ulaşan tek örneği, Keçiören'de Pınarbaşı Mah. Şehit Hakan Turan Cad. Acıbadem Sok. No:9 adresindeki Vehbi Koç'a ait 8 dekar alana sahip **Bağ Evi**'dir.
- **1992-1993** yıllarında restore edilen ev, 1994 yılında tüm ailenin katılımıyla açılmış ve "**Birinci Derecede Korunması Gereken Kùltür Varlığı**" olarak tescil edilmiştir.
- Vehbi Koç'un hayatının büyük bölümünü geçirdiği ve çocuklarının doğduğu **bağ evi**, babası **Hacı Mustafa Efendi** tarafından **1923** yılında **Mareşal Fevzi Çakmak**'tan satın alınmıştır.
- Halen, **Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM)** olarak hizmet vermekte; araştırıcılara ve ziyaretçilere açık tutulmaktadır.
- VEKAM, **2013** yılından bu yana yılda iki sayı olmak üzere **Ankara Araştırmaları Dergisi**' ni de çıkarmaktadır.

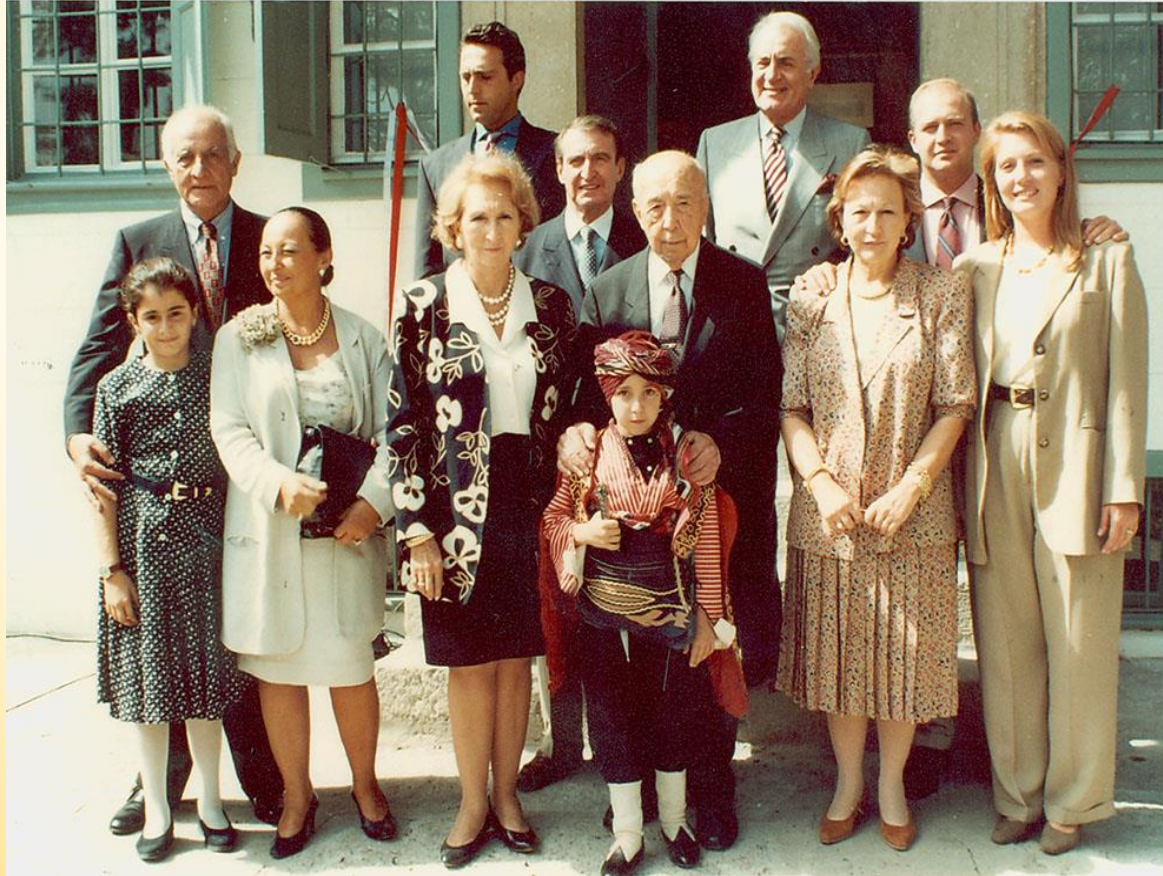
VEKAM'DAN GÖRÜNTÜLER

Vehbi Koç, *Hayat Hikayem* kitabında bağ evine göçü şu cümlelerle anlatır:

“Ankara’da yazlığa çıkmak adeti vardı. Zengin fakir her aile yazın bağa çıkardı.

Bağa çıkanların zenginlik derecelerine göre çift veya tek atlı arabaları, bir atı veya eşeği bulunurdu. Bizim de bağımız vardı. Keçiören’in altında Çoraklık denen yerdeki bağımıza çıkardık. Çoraklık’ta hep bizim gibi Müslümanlar otururdu. Biraz ilerimizdeki Keçiören’de en çok Katolik ve Ermeniler otururlardı. Onların bağlarının bakımı, güzel binaları, bahçeleri hemen dikkati çekerdi. Zengin Hristiyanlar Keçiören, Etlik, Çankaya semtlerinde yazlıklara giderlerdi. Yalnız Musevilerin bağ adeti yoktu”.

Koç Ailesi VEKAM açılışında-1994 (<https://vekam.ku.edu.tr>)

Keçiören'de [Semahat Arsel](#) tarafından restore ettirilen Ankara (Gedikoğlu) Bağ Evi

**VEKAM BAĞINDA
DÖNÜŞTÜRME VE YENİLEME ÇALIŞMALARI
(2014-2017)**

6.8.2013

1.4.2014

1.4.2014

1.4.2014

25.6.2014

26.3.2015

25.5.2015

8.6.2015

13.8.2015

3.10.2015

26.1.2016

31.3.2016

20.5.2016

20.5.2016

22.7.2016

21.10.2016

7.4.2017

7.4.2017

ANKARA'NIN BAĞLARI

DOĞUSUNDAKİ BAĞLAR

- Hüseyin Gazi Dağı eteklerinde Karacakaya (Siteler), Çinçin (Çın Çın), Kayaş, Tuzluçayır, Üreğil bağları.

GÜNEYDOĞUSUNDAKİ BAĞLAR

- Hatip Çayı (Bentderesi) vadisinde Balkeriz (Balkiraz) bağları, NATO Yolu ve Mamak Çöplüğü çevresinde Samanlık ve Davulcu bağları.
- Ankara'nın bu kesimlerindeki bağlar ve bağ evleri, ekonomik durumları daha zayıf olan Ankara'da yerleşik Türk ailelere aitti.

DERİCİZADE
ARŞİVİNDEN

Ankara: Pınar Deresi

ANKARA'NIN BAĞLARI

GÜNEYİNDEKİ BAĞLAR

- **Atatürk**'ün adını **Türközü** olarak değiştirdiği İncesu (*İmrahor*) vadisindeki **Frenközü** bağları (*Şişkindere ve Lakfos Bağları*),
- **Seyran, Esat (Eset), Lakavuz (Şimdiki Akay civarı), Kavaklıdere, Çankaya** (*Tehcirden sonra Bulgurluzade Tevfik Efendi'ye geçen Ohannes Kasapyan'a ait Bağ Evi, Ankara Şehremaneti tarafından satın alınarak 30 Mayıs 1921'de Mustafa Kemal'e armağan edilmiştir. Bu Bağ Evi, 1932 yılına kadar Çankaya Köşkü olarak hizmet vermiştir.*) ve **Ayrancı** bağları.

GÜNEYBATISINDAKİ BAĞLAR

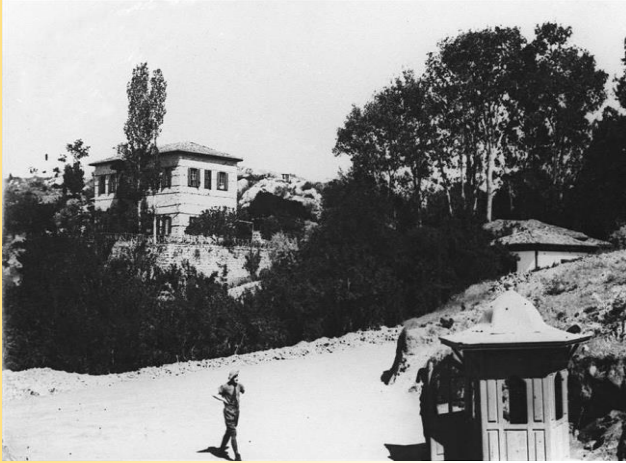
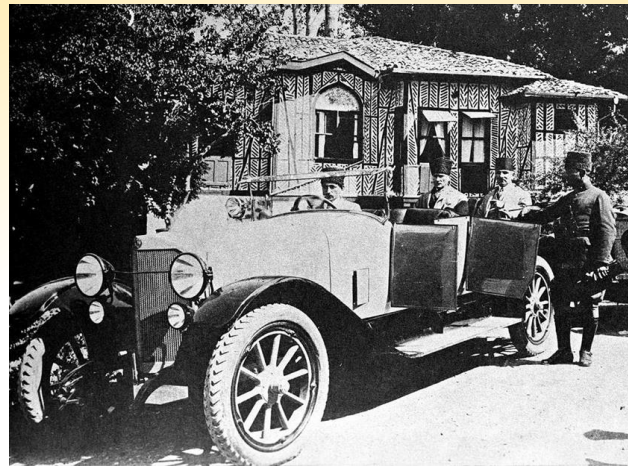
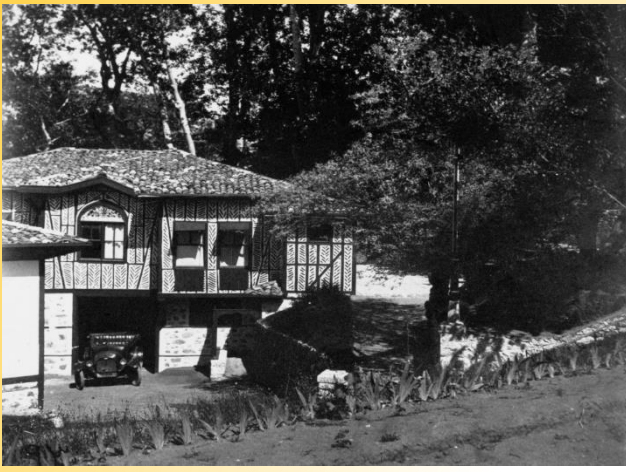
- **Dikmen, Araplar Deresi, Cevizlidere, Övezlik, Yukarı ve Aşağı Öveç, Balgat, Ömürpınarı, Çaltaklı** bağları.

BATISINDAKİ BAĞLAR

- **Söğütözü** bağları

ÇANKAYA KÖŞKÜ

- ❖ Ankara Belediyesi (Şehremini), 1921 yılında Çankaya'da tepenin yamacında bulunan bir bağ evini Bulgurluzade ailesinden satın alarak 27 Aralık 1919'dan itibaren Ankara'da kalmaya başlayan Mustafa Kemal'e hediye etti. Bazı kaynaklara göre, bağ evinin ilk sahibi 1915 tehciri sırasında Ankara'dan ayrılan Ermeni Kasapyan ailesiydi. Ev, o dönem Kasapoğlu Köşkü olarak anılıyordu.
- ❖ Döşemeleri ve çatısı ahşap olan bağ evinin alt ve üst katında, ikişer küçük oda bulunuyordu. Resmi kayıtlara göre; Çankaya Köşkü'nün ilk hanımefendisi Latife Hanımdır. Ancak cumhuriyet öncesinde Çankaya Köşkü'ne Mustafa Kemal ile birlikte taşınan ilk kadın Fikriye Hanım oldu. Büyük Zafer ve Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından bu bağ evi, yapılan bazı eklentilerle köşke dönüştürüldü. Mustafa Kemal'in 1932'ye kadar oturduğu bu bağevi, 1950'de müze haline getirildi.
- ❖ Bağ evinin yetersiz kalması üzerine 1930'da yeni bir bina yapılması kararlaştırıldı. Köşk'ün yapımı Atatürk'ün isteğiyle Avusturyalı ünlü mimar Profesör Clemens Holzmeister'a verildi. Pembe Köşk adını alacak bu bina 1,5 yıl içinde inşa edildi. Atatürk, Köşk'ü 1932'den vefatına dek hem çalışma binası hem de konut olarak kullandı.
- ❖ Çankaya Köşkü diğer adıyla Pembe Köşk; Atatürk'ten sonra sırasıyla İsmet İnönü, Celal Bayar, Cemal Gürsel, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk, Kenan Evren, Turgut Özal ve Süleyman Demirel'e hem çalışma ofisi hem de konut olarak hizmet verdi.
- ❖ Bugün müze olarak kullanılan ilk Köşk'e zaman içinde verilen adlar şöyle: Kasapoğlu Köşkü, Bulgurlu Tevfik Efendi Köşkü, Çankaya Bağ Evi, Ordu Köşkü, Çankaya Gazi Köşkü, Çankaya Köşkü, Reis-i Cumhur Sarayı, Eski Köşk, Birinci Köşk, Atatürk Müze Köşkü.
- ❖ 1932'de Mimar Clemens Holzmeister tarafından yapılan köşke ise şu adlar verildi: Pembe Köşk, Yeni Köşk, İkinci Köşk. Holzmeister ise Atatürk Palas ve Atatürk Sarayı adlarını kullanıyordu.
(Aydın Hasan.2014.Bağ Evinden Köşk'e 93 Yıllık Hikaye)

İnönü Pembe Köşkü-Eski Bağ Evi

Esat'ta Bağ Evleri

Eski Kavaklıdere Bağ

Topal Osman Ağa Konağı-Eski Bağ Evi-GOP

ODTÜ Eymir Bağ Evi

Hacı Halil Ağa Bağ Evi-B.Esat

Esat'ta Bağ Evi-Hasan Algan Arşivi

Bağ Evi-GOP

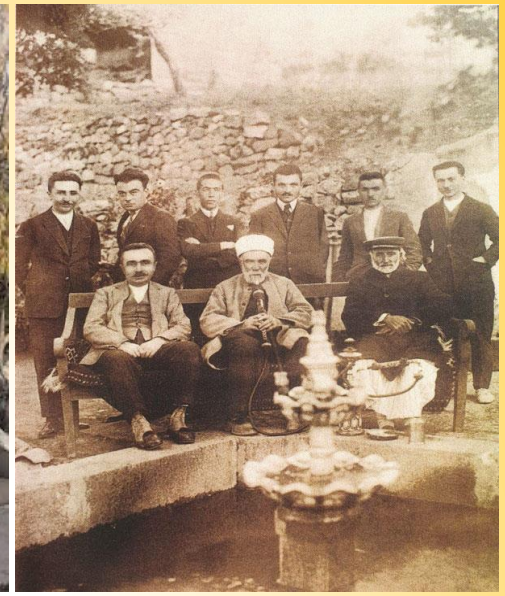
GOP Bağ Evi-TTV

Fuat-Rifat Börekçi Bağ Evi-A.Ayrancı

Mehmet Kınacı Bağ Evi-A.Ayrancı

 akir Kınacı ve Rifat Börekçi

 akir Kınacı Bağ Evi-A.Ayrancı

**Postacılardan Mehmet Efendi Bağ Evi
(Polonya B.Elçilięi Bahçesinde)**

Mihçioęlu Bağ Evi-A.Ayrancı

ANKARA BAĞ EVİ KÜLTÜRÜ' NÜN HAZİN SONU !

- Eski önemi kalmasa da, **Çankaya, Dikmen, Etlik ve Keçiören**'de, Cumhuriyet'in ilânından sonra da devam ettirilen **Bağ Evi Kültürü**; **1954 de çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu** ve **1963' ten sonra çığ gibi artan gecekondulu işgaline** ve konut kooperatifleri eliyle hızlanan çarpık yapılaşmaya daha fazla direnememiştir.
- Özellikle Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde, **Ankara**'nın sosyal hayatına renk katmış olan güzelim **Bağ Evleri** ve **Bağları**, bir daha geri gelmemek üzere tek tek yok edilmiş, geriye yalnızca o dönemi yaşayan az sayıdaki **Ankaralıların** özlem dolu anıları, içimiz burkularak okuduğumuz o dönemleri anlatan yazılar ve soluk resimler kalmıştır.
- Ali Esat Bozyiğit; **Ankara Bağ Evi Kültürü**'nün yok oluşundan duyduğu üzüntüyü şu sözü ile ne güzel anlatmış;

"Türkiye'nin Başkenti Ankara, bu şerefli ünvana sahip olmak için nelerden vazgeçmiş?"

B
U
G
Ü
N
Ü
N

A
N
K
A
R
A
S
I

Kaleden Hüseyin Gazi

Çankaya Sırtları

Ulus'tan Etlik Sırtları

Keçiören

B
E
T
O
N
A

T
E
S
L
İ
M

Ankara'nın, Expedition 19 Uzay Ekibince 11.04.2009'da çekilmiş olan bu resmi aslında herşeyi anlatıyor!

ANKARA YALNIZCA BAĞLARINI VE DERELERİNİ Mİ YİTİRDİ?

- Ankara'yı dört bir yandan kuşatan bağların ve bağ evi kültürünün 1950'lerden itibaren hoyratça yok edilerek gecekondulaşmaya ve çarpık yapılaşmaya kurban edilmesi ve bu bağlara can veren derelerinin, birer birer beton kanallar içine hapsedilerek kanalizasyon kanallarına dönüştürülmesi; Ankara'lıları yaşamlarına anlam ve değer katan bir kültürden yoksun bırakmakla kalmamış aynı zamanda o kültürün yarattığı ekolojik dengeyi ve biyoçeşitliliği de yok ederek Başkent halkının yaşam kalitesini onarılamaz derecede aşağı çekmiştir.
- Sonuç olarak temiz havadan, akarsularından ve yüzyıllar ötesinden gelen bağ evi kültüründen yoksun kalan Başkent Ankara, beton bloklar ve asfalt yollarla kaplı bir kente dönüşmüştür.
- Bu durumda, içine işleyeceği toprak bulamayan ve hapsedildiği beton kanallara sığmayan yağmur, dolu ve kar suları; özellikle kentin yüksek rakımlı kuzey ve güney semtlerinden hızla inerken, yoluna çıkan herşeyi önüne katıp sürükleyen azgın derelere dönüşmekte ve son yıllarda sık sık büyük maddi zararlara hatta can kayıplarına (2022 yılının Haziran ayında yaşanan 5 sel baskınında 6 can kaybı) yol açmaktadır.

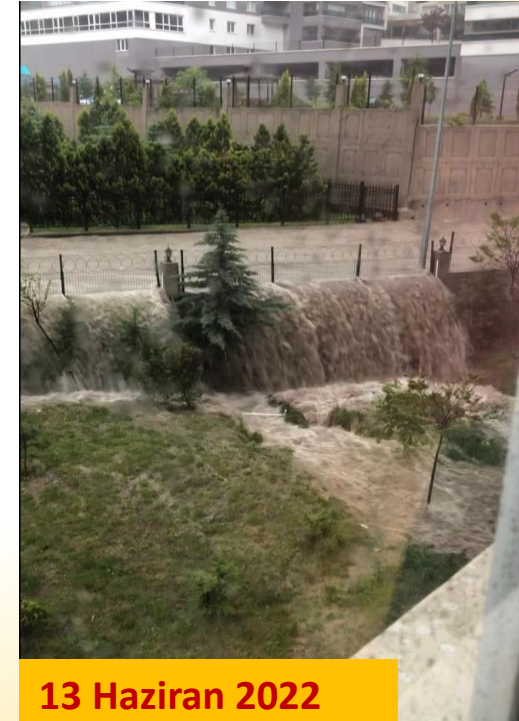
10 Haziran 2021

11 Haziran 2022

20 Mayıs 2018

13 Haziran 2022

1 Mayıs 2024

KİM SORUMLU ?

Kuşkusuz hepimiz !

Çünkü; bu güzellikleri, eşsiz birer kültürel değer olarak görüp, gözümüz gibi korumak için elimizden geleni yapmak gerekirken, siyasi ve ekonomik rant uğruna yok edilmelerine seyirci kaldık.

NE YAPILABİLİR ?

Gerçekçi olmak gerekirse;

Ankara'nın zümrüt yeşili gerdanlığı denilen "**Bağlarını ve Bağ Evlerini**" artık geri getiremeyiz.

Ancak yine de;

Bazıları yıkık dökük şekilde, bazıları özgün yapısı bozularak da olsa bir şekilde günümüze ulaşabilmiş az sayıdaki bağ evini (**Örnek: Ayrancı'daki Şakir Kınacı Bağ Evi**), VEKAM örneğinde olduğu gibi birer kültür mirası olarak koruma altına almak;

Geçmişte **Ankara Bağları'nın** arasından sıyrıldayarak tertemiz akan; ne yazık ki sonradan kısmen veya tamamen açık ya da kapalı kanalizasyon kanallarına dönüştürülen **çaylarımıza ve derelerimize yeniden kavuşmak adına**, beton kanallar içine hapsedilenleri gün ışığına çıkarmak için elimizden geleni yapmalıyız.

Hem de hiç zaman yitirmeden !

İLGİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.